

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z HISTORII KLASA 5.

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
1. Życie pierwszych ludzi	zna terminy (koczowniczy, osiadły tryb, pięściak);	zna terminy (epoki, rewolucja neolityczna); opisuje życie ludzi pierwotnych i epoki	porównuje koczowniczy i osiadły tryb; wyjaśnia rewolucję neolityczną; sposoby wytopu żelaza	wskazuje skutki rewolucji neolitycznej; opisuje zasiedlanie kontynentów	wyjaśnia ewolucję człowieka; porównuje poziom cywilizacji w epokach
2. Miasta-państwa Mezopotamii	zna terminy (cywilizacja, kodeks); wie, rolę rzeki; wskazuje Mezopotamię	zna terminy (Sumerowie, Babilonia, pismo klinowe); wskazuje miasta i rzeki na mapie; wymienia osiągnięcia	opisuje rolę rzek, państwa-miasta, znaczenie prawa	rozdziela prawo zwyczajowe i skodyfikowane; tłumaczy powstanie państw	wskazuje współczesne kraje Mezopotamii; podaje przykłady wynalazków używanych dziś
3. W Egipcie faraonów	zna terminy (piramida, faraon); wskazuje Egipt i Nil; opisuje piramidy, hieroglify	zna pełne terminy; wymienia osiągnięcia; opisuje władzę faraona	opisuje rolę Nilu; strukturę społeczną i bogów	łączy wierzenia z osiągnięciami (budownictwo, medycyna); opisuje budowę piramid	opisuje sztukę Egiptu, pochówki faraonów (Sfinks, Giza, Tutenchamon)
4. W starożytnym Izraelu	zna terminy (Tora, Dekalog); wie, o czym opowiada Biblia; wymienia postacie	zna pełne terminy; wskazuje Palestynę i Jerozolimę; rozróżnia monoteizm i politeizm	opisuje dzieje Izraelitów; charakteryzuje judaizm; porównuje wierzenia	opisuje dokonania przywódców (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon); porównuje judaizm i chrześcijaństwo	zna dodatkowe terminy; podaje przykłady synagog w Polsce
5. Cywilizacje Indii i Chin	zna terminy (Daleki Wschód, Wielki Mur); wskazuje Indie i Chiny	zna pełne terminy; wymienia osiągnięcia Indii i Chin; początki cesarstwa	opisuje system kastowy; hinduizm	opisuje Jedwabny Szlak, terakotową armię; rzeki Indii i Chin	charakteryzuje buddyzm i filozofię Konfucjusza
6. Od hieroglifów do alfabetu	zna terminy (pismo obrazkowe, alfabet); wie, do czego służy pismo	zna pełne terminy; porównuje pisma; wyjaśnia znaczenie pisma	przyporządkowuje pisma cywilizacjom; zna materiały pisarskie	tłumaczy przemiany pisma obrazkowego w klinowe; geneza pisma polskiego	podaje przykłady języków opartych na grece/łacinie; zna inne systemy (Morse, migowy)
Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
7. Demokratyczne Ateny	zna terminy (demokracja, zgromadzenie ludowe); opisuje polis z pomocą nauczyciela	zna pełne terminy; wskazuje Grecję i Ateny; charakteryzuje demokrację ateńską	wyjaśnia wpływ warunków naturalnych; opisuje Peryklesa; kto miał prawa polityczne	porównuje demokrację ateńską i współczesną	opisuje rozprzestrzenianie się kultury greckiej
8. Sparta i wojny z Persami	zna terminy (danina, sojusz)	zna pełne terminy; wskazuje Spartę, Persję; postacie (Dariusz, Kserkses, Leonidas)	opisuje przyczyny i przebieg wojen; wskazuje miejsca bitew; daty (490, 480 r. p.n.e.)	opisuje sposób walki Greków; geneza maratonu	opisuje bitwę pod Termopilami i ocenia Leonidasa
9. Bogowie i mity	zna terminy (mity, heros); charakteryzuje bogów z pomocą nauczyciela	zna pełne terminy; wskazuje Olimp i Troję; wie, kim był Homer	charakteryzuje bogów, mity; treść Iliady i Odysei; wyjaśnia „koń trojański”	opisuje miejsca kultu i rolę wyroczni	wyjaśnia frazeologizmy mitologiczne; opisuje poszukiwania Troi
10. Kultura starożytnej Grecji	zna terminy (amfiteatr, igrzyska, olimpiada); opisuje sport; teatr z pomocą nauczyciela	zna pełne terminy; wskazuje dziedziny kultury; opisuje igrzyska	opisuje teatr, naukę i filozofię; przedstawia wybitnych twórców i uczonych; data 776 r. p.n.e.	porównuje igrzyska antyczne i współczesne; rola kultury; Archimedes	opisuje wpływ Greków na współczesną kulturę i naukę
11. Imperium	zna termin „imperium”; wie,	zna pełne terminy; wskazuje	wyjaśnia kulturę hellenistyczną i	omawia Bibliotekę	przedstawia siedem cudów

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
Aleksandra Wielkiego (dodatkowe)	czemu Aleksandra nazwano „Wielkim”	Macedonię, Persję, Indie, Aleksandrię; opisuje kampanię perską;	skutki podbojów; daty (333, 331 r. p.n.e.); zna termin falanga	Aleksandryjską; sposób walki wojsk Aleksandra	świata; wymienia dzisiejsze państwa z obszaru podbojów
12. Ustrój starożytnego Rzymu	zna terminy (dyktator, cesarz); wskazuje Rzym; wie, dlaczego symbolem jest wilczyca	zna pełne terminy; początki Rzymu; wskazuje Italię; zna Cezara i Augusta	charakteryzuje ustrój republiki; urzędy; konflikt patrycjusze–plebejusze; daty: 753 i 44 r. p.n.e.	omawia upadek republiki; porównuje demokrację ateńską i republikę rzymską	wyjaśnia różnice między dawną a współczesną republiką; zna rolę senatu w Polsce
13. Imperium Rzymskie	zna terminy (prowincja, legiony, barbarzyńcy, wędrówka ludów); opisuje legionistę	zna pełne terminy; wymienia prowincje; wskazuje Kartaginę, granice, Konstantynopol; etapy tworzenia imperium	wyjaśnia podział cesarstwa i upadek zachodniego; daty: 395 i 476 r. n.e.; zna Konstantyna	wskazuje korzyści i zagrożenia wielkiego państwa; wyjaśnia wpływ Rzymu na ludy podbite	opisuje Hannibala i wojny punickie; romanizację w Europie; Attyla i Odoaker
14. Życie w Wiecznym Mieście	zna terminy (amfiteatr, gladiatorzy, niewolnicy); opisuje życie i rozrywki Rzymian z pomocą nauczyciela	zna pełne terminy; wymienia bóstwa i ich funkcje; charakteryzuje grupy społeczne	wyjaśnia nazwę „Wieczne Miasto”; opisuje Forum Romanum; podaje greckie odpowiedniki bogów	wyjaśnia hasło „chleba i igrzysk”	omawia Pompeje i Herkulanum jako źródła wiedzy
15. Dokonania starożytnych Rzymian	zna terminy (łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, kodeks)	zna pełne terminy; wyjaśnia przysłowie „Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu”	omawia sztukę, architekturę, prawo rzymskie; Wergiliusz, Horacy	wyjaśnia znaczenie dróg; wpływ prawa rzymskiego na Europę	ocenia najwybitniejsze dokonania Rzymian
16. Początki chrześcijaństwa	zna terminy (apostołowie, Jezus, biskupi, papież, Biblia); zna podstawowe fakty	zna pełne terminy; działalność apostołów; wskazuje Palestynę, Jerozolimę, Mediolan; nauki Jezusa, Piotra, Pawła i Konstantyna	wyjaśnia różnice judaizm–chrześcijaństwo; przyczyny prześladowań; Edykt mediolański; daty: 33 i 313 r. n.e.	opisuje symbole chrześcijańskie; wyjaśnia związki judaizmu i chrześcijaństwa	przedstawia dzieje wybranego świętego
17. Bizancjum w czasach świetności	zna terminy (ikona, freski, mozaika) – z pomocą nauczyciela; wie, kim był Justynian	poprawnie posługuje się terminami (Bizancjum, Hagia Sofia itd.); wskazuje Konstantynopol i granice Bizancjum; tłumaczy nazwę „Nowy Rzym”	wyjaśnia „bizantyjski przepych”; charakteryzuje sztukę bizantyjską; zna dokonania Justyniana; podaje przyczyny i skutki upadku Bizancjum; data 1453 r.	wyjaśnia znaczenie kodyfikacji praw; rolę upadku Bizancjum w periodyzacji dziejów; rolę Konstantynopola w handlu	opisuje zmiany w Hagii Sofii po przejęciu przez muzułmanów; wyjaśnia wpływ podziału cesarstwa na chrześcijaństwo
18. Arabowie i początki islamu	zna terminy (oaza, islam, Allah, Koran, meczet) – z pomocą nauczyciela; zna Mahometa; rozróżnia islam i chrześcijaństwo – z pomocą nauczyciela	poprawnie używa terminów (Mekka, Medyna, dżihad, kalifowie itd.); zna zasady islamu; wskazuje miejsca na mapie	przedstawia działalność Mahometa; charakteryzuje stosunek Arabów do podbitych; datuje 622 r.; zna osiągnięcia Arabów	omawia wpływ Arabów na naukę i kulturę Europy; porównuje chrześcijaństwo i islam	ocenia potrzebę tolerancji religijnej; omawia różnice w liczeniu czasu w islamie i chrześcijaństwie
19. Nowe państwa w Europie	zna terminy (dynastia, cesarstwo, możnowładca) – z pomocą nauczyciela; wie, kim był Karol Wielki	poprawnie używa terminów (Frankowie, Karolingowie, układ w Verdun, Rzesza Niemiecka); tłumaczy, dlaczego Karol nazywany jest „Wielkim”	opisuje rozwój kultury za Karola Wielkiego; zna postanowienia traktatu w Verdun; daty: 800, 843, 962 r.; zna postaci: Chlodwig, Karol Młot, Pepin Mały, Karol Wielki, Otton I	tłumaczy, jak powstała Rzesza Niemiecka; ocenia znaczenie Karola Wielkiego dla Europy	wyjaśnia pochodzenie słowa „król”
20. Konflikt papieżstwa z cesarstwem	zna terminy (prawosławie, ekskomunika) – z pomocą nauczyciela	poprawnie używa terminów (dogmaty, schizma, inwestytura, konkordat itd.); zna Grzegorza VII i	wyjaśnia przyczyny i skutki schizmy wschodniej; spór o inwestyturę; postanowienia	wyjaśnia różnice między Kościołem katolickim a prawosławnym	przedstawia powstanie Państwa Kościelnego

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
21. Wyprawy krzyżowe	zna, czym był zakon Krzyżaków	Henryka IV; opisuje Canosę opisuje powstanie zakonu Krzyżaków	konkordatu; daty: 1054, 1077, 1122 r. przedstawia działalność zakonu	omawia skutki działalności zakonów rycerskich	ocenia znaczenie krucjat dla Europy
22. System feudalny	Posługuje się terminami: senior, wasal, hołd lenny, przywilej. Wyjaśnia, na czym polegała drabina feudalna.	Używa poprawnie terminów: feudalizm, senior, wasal, lenno, hołd lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo. Przedstawia hołd lenny. Charakteryzuje stany. Używa terminów: rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi. Charakteryzuje ideał rycerza. Wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem.	Omawia różnice między społeczeństwem stanowym a współczesnym. Wyjaśnia zależność senior-wasal, stany uprzywilejowane.	Wyjaśnia rolę hrabiów i baronów w Europie Zachodniej.	–
23. Epoka rycerzy	Posługuje się terminami: rycerz, herb, kopia, ostrogi. Opisuje uzbrojenie.	Używa pełnego zestawu terminów. Opisuje powstawanie miast, zajęcia mieszkańców, życie chłopów.	Opisuje życie codzienne rycerzy, etapy wychowania, ceremonię pasowania.	Przedstawia historię Zawiszy Czarnego.	Omawia literackie ideały rycerskie (Roland, Artur, Okrągły Stół).
24. Średniowieczne miasto i wieś	Posługuje się terminami: kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, ratusz, pług, radło, brona. Porównuje życie wsi i miasta.	Używa pełnego zestawu terminów. Opisuje powstawanie miast, zajęcia mieszkańców, życie chłopów.	Wyjaśnia lokacje, organy samorządu, grupy społeczne mieszczan, trójpolówkę.	Opisuje wybrany zabytek mieszczański lub początki swojej miejscowości.	Przedstawia historię najstarszych miast w regionie.
25. Kościół w średniowieczu	Posługuje się terminami: zakon, klasztor, uniwersytet. Omawia życie w klasztorze. Wyjaśnia rolę kopistów.	Używa pełnego zestawu terminów. Charakteryzuje stan duchowny i jego rolę.	Przedstawia zakony, wyjaśnia pojęcie „benedyktyńska praca”, opisuje średniowieczne szkolnictwo.	Omawia św. Franciszka, porównuje zakony, opisuje klasztor (funkcje pomieszczeń).	Przedstawia dzieje kronikarzy (Gall Anonim, Wincenty Kadłubek) lub klasztor w Polsce i jego historię.
26. Sztuka średniowiecza	Posługuje się terminami: katedra, witraże, miniatura. Wymienia dziedziny sztuki. Omawia zabytki w Polsce.	Używa pełnego zestawu terminów. Wyjaśnia znaczenie biblia pauperum. Charakteryzuje styl romański i gotycki.	Porównuje oba style, podaje przykłady rzeźby i malarstwa.	Przedstawia zabytki sakralne z regionu i elementy wystroju.	–
27. Zanim powstała Polska	Posługuje się terminami: wielka wędrówka ludów, plemię. Opisuje osadę w Biskupinie.	Używa pełnego zestawu terminów. Przedstawia pojawienie się Słowian, ich wierzenia, wskazuje plemiona na mapie.	Omawia państwa słowiańskie, chrystianizację (łaciński/grecki obrządek), rolę Cyryla i Metodego.	Podaje przykłady tradycji pogańskich, wyjaśnia alfabet słowiański.	Wymienia ślady bytowania ludów, omawia konsekwencje wyboru obrządku.
28. Mieszko I i początki Polski	Posługuje się terminami: książę, dynastia. Wyjaśnia nazwę „Polska”.	Używa pełnego zestawu terminów. Wyjaśnia znaczenie Mieszka I i Dobrawy, zaznacza daty (966, 972), wskazuje na mapie.	Omawia okoliczności i skutki chrztu, stosunki z sąsiadami.	Uzasadnia, że chrzest był najważniejszym wydarzeniem w dziejach Polski.	Omawia Dagome iudex, bilans chrztu i pogaństwa.
29. Polska Bolesława Chrobrego	Posługuje się terminami: arcybiskupstwo, koronacja. Wyjaśnia znaczenie koronacji.	Używa pełnego zestawu terminów. Opisuje misję Wojciecha, omawia rolę Chrobrego, Wojciecha, Ottona III. Zaznacza daty (1000, 1025),	Omawia zjazd gnieźnieński, wojny Chrobrego.	Wyjaśnia znaczenie niezależnego Kościoła, opisuje Drzwi Gnieźnieńskie.	Ocenia politykę Chrobrego (plusy i minusy).

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
30. Kryzys i odbudowa państwa	Posługuje się terminem: insygnia królewskie. Wyjaśnia przydomek „Odnowiciel”.	wskazuje mapę. Używa terminu poprawnie. Omawia Mieszka II, Kazimierza, Bolesława Śmiałego, biskupa Stanisława. Zaznacza datę (1076).	Opisuje sytuację po Chrobrym, skutki kryzysu, rządy Bolesława Śmiałego.	Omawia sytuację międzynarodową i spór króla ze Stanisławem.	Wyjaśnia przyczyny kryzysu, ocenia władców.
31. Bolesław Krzywousty	Posługuje się terminami: senior, juniorzy, zasada senioratu.	Używa pełnego zestawu terminów. Opisuje Krzywoustego, wskazuje mapę, zaznacza 1138.	Omawia przyczyny testamentu, wyjaśnia zasadę senioratu i skutki sporów.	Ocenia szanse i zagrożenia senioratu.	–
32. Społeczeństwo Piastów	Używa terminów: gród, podgrodzie, danina, posługi. Opisuje gród, sposoby uprawy.	Używa pełnych terminów. Charakteryzuje grupy ludności, zakres władzy księcia.	Przedstawia drużynę książęcą, wyjaśnia obowiązki wobec władcy.	Wyjaśnia różnice wojownik–rycerz.	Podaje przykłady osad służebnych.
33. Rozbicie dzielnicowe	Używa terminów: rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy. Wyjaśnia przyczyny walk Piastów.	Używa pełnego zestawu terminów. Charakteryzuje rozbicie, wskazuje mapę, omawia władców. Zaznacza daty (1226, 1227, 1241).	Omawia sprowadzenie Krzyżaków, skutki rozbicia, kolonizację.	Przedstawia dzieje zakonu krzyżackiego, wyjaśnia nadawanie przywilejów, opisuje Mongołów.	Omawia dynastię Pomorza Gdańskiego.
34. Zjednoczenie Polski	Posługuje się terminami: starosta, Szerbiec.	Używa pełnych terminów. Omawia postaci (Przemysł II, Jakub Świnka, Wacław II, Łokietek), wskazuje mapę, zaznacza daty (1295, 1309, 1320, 1331).	Omawia próby zjednoczenia, utratę Pomorza, działania Łokietka, bitwę pod Płowcami.	Wyjaśnia rolę Kościoła w zjednoczeniu, omawia kult św. Stanisława.	–
35. Kazimierz Wielki	Posługuje się terminami: uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska. Wyjaśnia przydomek „Wielki”.	Używa pełnych terminów. Wskazuje mapę, zaznacza daty (1333, 1343, 1364).	Omawia pokój w Kaliszu, reformy, obronność.	Wyjaśnia znaczenie Akademii, uczyty u Wierzyńka, priorytet reform wewnętrznych.	Omawia układ dynastyczny z Węgrami, znaczenie soli, opisuje zamki Kazimierza.
36. Unia polsko-litewska	Posługuje się terminem: unia personalna. Przedstawia dynastię Jagiellonów. Opisuje wojnę z Krzyżakami (z pomocą).	Używa pełnych terminów. Omawia przyczyny unii w Krewie, bitwę pod Grunwaldem, wskazuje mapę, zaznacza daty (1385, 1409–1411, 1410, 1413).	Przedstawia Jadwigę, postanowienia unii i pokoju toruńskiego.	Charakteryzuje sobór w Konstancji, tłumaczy znaczenie Uniwersytetu Jagiellońskiego.	Omawia poglądy Pawła Włodkowica jako aktualne dziś.
37. Jagiellonowie – świętość	Posługuje się terminami: wojska zaciężne, żołd. Wyjaśnia znaczenie dostępu do morza.	Używa pełnych terminów. Wskazuje mapę, omawia Kazimierza Jagiellończyka, zaznacza daty (1454, 1466).	Opisuje wojnę trzynastoletnią, II pokój toruński.	Wyjaśnia powstanie Związku Pruskiego, porównuje pokoje, tłumaczy znaczenie dostępu do morza.	Wyjaśnia, dlaczego wojska zaciężne zastąpiły rycerstwo.
38. Monarchia stanowa	Posługuje się terminami: szlachta, sejm walny, izba poselska, senat.	Używa pełnych terminów. Przedstawia sejm walny, zaznacza daty (1374, 1505).	Wyjaśnia przekształcenie rycerstwa w szlachtę, przywileje, konstytucję Nihil novi.	Omawia powstanie stanów, różnice monarchii, genezę nazw izb sejmu.	Ocenia szanse i zagrożenia zwiększenia roli szlachty.